

MORA

FÖRSLAG

DAGVATTENPROGRAM

Samrådsversion 2016-10-05

FÖRSLAG

Dagvattenprogram

Fastställt	
Reviderad	
Produktion	Kommunledningskontoret
Dnr	2016/00641
Dokument	KS

Innehåll

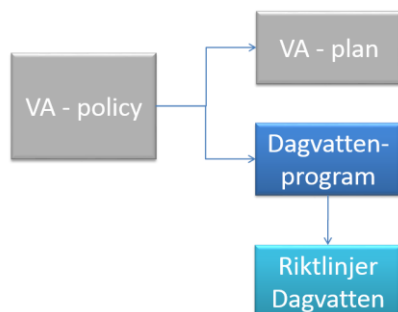
INLEDNING.....	4
BAKGRUND.....	4
HÅLLBAR DAGVATTENHANTERING.....	4
MÅLSÄTTNINGAR.....	5
LAGSTIFTNING	5
ROLLER OCH ANSVAR.....	5

Bilaga 1	Lagstiftning
Bilaga 2	Roller och ansvar

FÖRSLAG

INLEDNING

Med utgångspunkt i kommunens strategiska plan och målområdet "Vår hållbara kommun" och i arbetet med kommunens VA-policy och som en åtgärd i VA-planen har detta Dagvattenprogram tagits fram. Programmet med kompletterande riktlinjer ger ramar och vägledning för en hållbar hantering av dagvatten i kommunen.

Programmet ska användas vid kommunens planering och exploatering av nya områden samt vid förtätning och ombyggnation inom befintliga områden. Vissa befintliga områden kan behöva prioriteras för åtgärder på grund av exempelvis översvämningsrisk, att dagvattnet innehåller höga halter av föroreningar eller att recipienten har behov av åtgärder.

Genom att tidigt i planprocessen initiera dagvattenfrågan skapas förutsättningar för ett bra omhändertagande av dagvatten.

Dagvattenprogrammet aktualiseras i samband med revidering av den kommunala VA-planen.

Åtgärder till följd av dagvattenprogrammet samordnas i VA-planen.

BAKGRUND

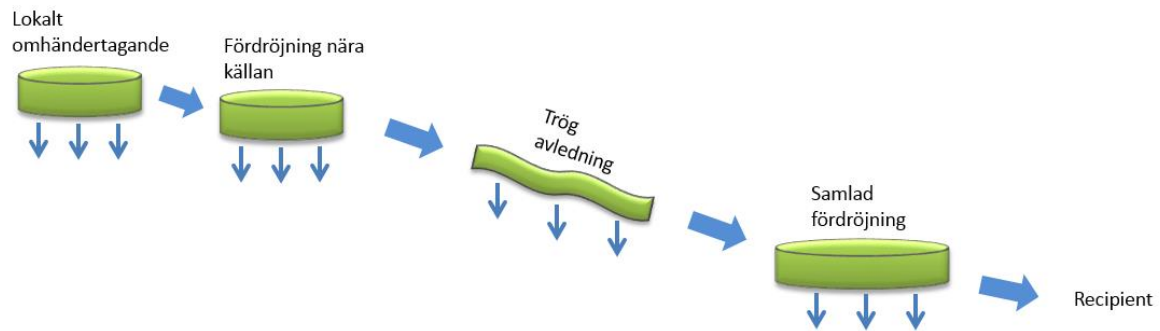
Med dagvatten avses (SNFS 1994:7) nederbördsvatten, dvs. regn- eller smältvatten, som inte tränger ned i marken, utan avrinner på markytan. Med recipienter avses här sjöar, vattendrag, mark och grundvatten som är mottagare av dagvatten.

På mark som är oexploaterad tränger nederbörd och annat vatten ner i marken men är marken hårdgjord genom t ex asfaltering och byggnation rinner vattnet ovanpå. Är de hårdgjorda ytorna stora ger regn och snösmältning upphov till snabb avledning och stora vattenvolymer, vilket kan förändra den naturliga vattenbalansen. Med dagvattnet följer föroreningar som ansamlats på ytan och därmed kan dagvatten vara en källa till miljöpåverkan. Vilken påverkan dagvatten har på recipienten beror, förutom på dagvattnets innehåll av föroreningar, även på recipientens egenskaper och på tillrinningsområdets markanvändning. På naturliga marker, utan hårdgjorda ytor, kan vattnet renas naturligt genom att passera ned genom jordlagren.

Vi står inför utmaningen att hantera konsekvenser av framtida klimatförändringar med ökande temperatur och ökande nederbörd med högre intensitet. Vattnet måste ha någonstans att ta vägen även när det regnar riktigt mycket och dagvattenledningarna fylls. En ökade andel hårdgjorda ytor i kombination med mer intensiv nederbörd kommer att medföra ökad risk för lokala översvämnningar och skador på byggnader om vi inte möter förändringarna med välplanerad dagvattenhantering.

HÅLLBAR DAGVATTENHANTERING

En långsiktigt hållbar dagvattenhantering innebär att ta hand om dagvattnet på ett naturligt sätt och kännetecknas av infiltration, trög avledning samt en höjdsättning av bebyggelse och markanläggningar till skydd mot översvämnningar.

Lokalt omhändertagande av dagvatten ska vara det första alternativet vid planering och exploatering. Om lokalt omhändertagande inte är möjligt, inte räcker till eller av andra orsaker är olämpligt ska dagvattnet ledas till en lämplig plats för omhändertagande via exempelvis dammar för flödesutjämning och eventuell rening.

Dagvattenledningar direkt till recipient bör endast användas när andra alternativ och recipientens påverkan är utredda.

Recipientens känslighet och skyddsvärde i kombination med dagvattnets innehåll av föroreningar är styrande för behovet av rening.

MÅLSÄTTNINGAR

Vi når en långsiktig och hållbar dagvattenhantering genom att arbeta enligt följande:

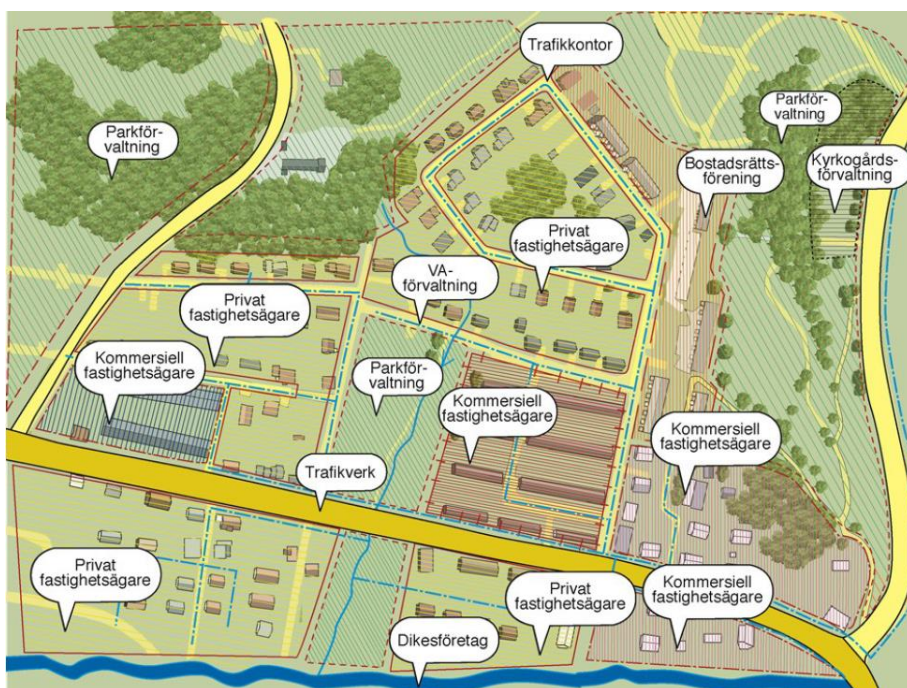
- ✓ Dagvatten tas om hand så nära källan som möjligt och i första hand infiltreras och i andra hand fördröjas innan det leds till anvisad förbindelsepunkt eller recipient.
- ✓ Avledning i öppna system ska prioriteras före ledningssystem.
- ✓ I fysisk planering ska hänsyn tas till behov och möjligheter att ta hand om och rena dagvatten för att bibehålla en naturlig vattenbalans och skapa estetiska och ekologiska mervärden.
- ✓ Långsiktig drift och förvaltning av dagvattenanläggningar ska prioriteras så att funktion, estetiska och ekologiska värden upprätthålls.
- ✓ Mängden dagvatten i spillvattenledningar och avloppsreningsverk ska minimeras.
- ✓ Dagvatten ska inte försämra recipienters kemiska och ekologiska statusklassning.

LAGSTIFTNING

Dagvatten berörs av många olika lagstiftningar bland annat plan- och bygglagen, lagen om allmänna vattentjänster, vattendirektivet och miljöbalken. Rent lagtekniskt faller dagvattenhanteringen in under olika definitioner och rättsliga krav, bland annat beroende på var det uppkommer och hur det tas om hand. I bilaga 1 ges en kort beskrivning av de viktigaste lagarna som berör dagvatten.

ROLLER OCH ANSVAR

Ansvaret för dagvattenfrågorna inom kommunen är fördelat på flera olika funktioner.

En samlad bild över vilka ansvar de olika funktionsområdena har i plan- och byggprocessen redovisas i bilaga 2. Nedan ges en beskrivning över olika funktioners och aktörers roller och ansvar.

Kommunen

Kommunen har det övergripande ansvaret för den lokala samhällsutvecklingen och därigenom även ansvar för att dagvatten omhändertas i befintlig och i ny bebyggelse. Behöver dagvattenhanteringen lösas i ett större sammanhang för viss bebyggelse fastställs ett verksamhetsområde för dagvatten. Kommunen fastställer verksamhetsområde och lokala föreskrifter för brukandet av den allmänna VA-anläggningen inom verksamhetsområdet.

I rollen som markägare är kommunen själv exploatör och måste då beakta dagvattenfrågorna även ur det perspektivet. Kommunen ansvarar för att se till att dagvattenfrågorna (där behov finns) tas med i avtal så som exploaterings- och markanvisningsavtal.

Samhällsplanering

Byggnadsnämnden ansvarar för planprocessen, med framtagande av översiktsplaner, detaljplaner mm. I ansvaret ingår att involvera andra funktionsområden i planprocessen och att dagvattenfrågor lyfts upp i ett tidigt skede och på så sätt får en bra lösning. Vid planering beaktas avrinningsområdet och inte bara planområdet eftersom omkringliggande områden kan påverkas. Dagvattenfrågorna och övriga förutsättningar för aktuellt planområde vävs samman för att få fram en så bra slutprodukt som möjligt. I detaljplaner beaktas fastställda riktlinjer och regler för dagvattenhanteringen.

Miljö

Miljöfunktionen handlägger anmälningar enligt miljöbalken och utövar tillsyn av verksamheter och verksamhetsutövares egenkontroll där även dagvattenfrågor ingår. Miljöfunktionen deltar som sakkunnig i miljöfrågor i kommunens översikts- och detaljplanearbete och lyfter dagvattenhanterings eventuella miljömässiga påverkan. Det kan t ex finnas fall där marken innehåller föroreningar som kan påverka utformningen av dagvattensystemet för att hindra föroreningsspridning.

Vatten och avlopp

Funktionen för vatten och avlopp ansvarar för och har kunskap om avledning av dagvatten inom av kommunfullmäktige beslutat verksamhetsområde där fastigheters dränering, tak- och markytor är anslutna. Vatten och avlopp ansvarar för dimensionering, byggande, drift och underhåll av den allmänna dagvattenanläggningen inom verksamhetsområden, exempelvis ledningsystem,

utjämningsmagasin och dammar. Tillhörande utloppsledningar och diken som är direkt kopplade till ledningen ingår också i ansvaret.

Gata och park

Funktionsområdena gata och park ansvarar för den allmänna platsmarken inom kommunen (gator, parker och grönytor) och har den övergripande kunskapen om förutsättningar för dagvattenhanteringen av dessa ytor.

Funktionsområdet gata ansvarar för bland annat gatuhållning och snöhantering, båda viktiga verksamheter för att minska dagvattnets påverkan på recipienten. Funktionsområdet park ansvarar för drift och underhåll av dagvattenanläggningar på allmän platsmark (park, natur).

Övriga aktörer

Fastighetsägare och verksamhetsutövare

Enskilda fastighetsägare är i likhet med kommunen ansvariga för att hanteringen av dagvatten inom den egna fastigheten sker på det sätt som anges i lagstiftning, planer och detta dokument. Det gäller till exempel funktion, drift och underhåll av fördröjnings- och reningsanläggningar samt ansvar för kvalitet på utgående dagvatten i anslutningspunkten. Fastighetsägaren ansvarar för att avleda dagvattnet på ett sätt som inte försvårar avledandet nedströms eller skadar grannarna. Detta gäller även hantering och uppläggning av snö.

Byggherre

Under byggtiden är det byggherren som är ansvarig för att dagvattnet (även snö) omhändertas på det sätt som anges i lagstiftning, planer och detta dokument. I de fall det gäller verksamheter som kan medföra utsläpp av föroreningar till dagvattnet ska kommunens miljöfunktion kontaktas. Byggherren ska utreda hur dagvatten ska hanteras och ge förslag på åtgärder utifrån dagvattnets sammansättning och mängd.

Dikningsföretag

Dikningsföretag är samfälligheter för avvattning av avgränsade geografiska områden. De ansvarar för skötsel av de diken och vattendrag som ingår i företaget. Den som planerar att släppa ut dagvatten till ett dikningsföretag måste kontakta dikningsföretaget och skriva ett avtal.

LAGSTIFTNING

Dagvatten berörs av många olika lagstiftningar bland annat:

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen, PBL, är det viktigaste styrdokumentet för en bra dagvattenhantering. PBL innehåller bland annat bestämmelser för översiktsplaner, detaljplaner, bygglov mm och reglerar planläggning och byggande av mark- och vattenområden. Översiktsplaner är inte juridiskt bindande, men ska ge vägledning för beslut om mark- och vattenanvändningen. För avgränsade områden regleras detta i detaljplaner alternativt i områdesbestämmelser, vilka är juridiskt bindande.

I samband med handläggning av bygglov och anmälan enligt PBL kan krav ställas rörande dagvattenhanteringen. Vid ny- och tillbyggnader anges detaljerade föreskrifter avseende installationer för dagvatten i Boverkets byggregler.

Lagen om allmänna vattentjänster

För dagvatten och anslutning till den allmänna vatten- och avloppsanläggningen finns regler i Lagen om allmänna vattentjänster och kommunens Allmänna bestämmelser om användandet av den allmänna vatten- och avloppsanläggningen (ABVA). Kommunen ska säkerställa att vattenförsörjning och avlopp, tex avledning dagvatten, ordnas om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön i ett större sammanhang.

Miljöbalken

Dagvatten berörs i flera av miljöbalkens kapitel samt tillhörande förordningar. I 2:a kapitlet miljöbalken finns hänsynsregler med grundläggande krav på bland annat kunskap, skyddsåtgärder och försiktighetsmått. I 9:e kapitlet anges när utsläpp av dagvatten betraktas som miljöfarlig verksamhet, när dagvatten är att betrakta som avloppsvatten samt när vattnet ska avledas, renas eller på annat sätt tas omhand. I miljöbalken finns även krav på anmälningsplikt.

Miljöbalkens 11 kap ställer krav på tillstånd för att bedriva vattenverksamhet. Uppförande av dagvattendamm kan avses vara vattenverksamhet om åtgärden syftar till att förändra vattnets djup eller läge, som exempelvis i en naturlig våtmark. Dagvattenanläggning som medför att grundvattenmängden ökar genom infiltration kan även avses liksom åtgärder för avvattning av mark, när det inte är frågan om avloppsvatten. Den som äger och har rättighet till en vattenanläggning är skyldig att underhålla den så att det inte uppkommer skada för allmänna eller enskilda intressen. Bortledning av vägdagvatten till annat vattenområde, vid till exempel byggande och drift av väg, faller i stor utsträckning in under miljöbalkens reglering av markavvattning och räknas därmed som vattenverksamhet. Avvattning via vägdiken som går längs med en väg räknas normalt inte som markavvattning eller vattenverksamhet.

I 26:e kapitlet beskrivs kommunens tillsynsansvar samt krav på egenkontroll.

Vattendirektivet

EU har tagit fram ett ramdirektiv för vatten med syfte att skydda samtliga vattenförekomster i Europa. Vattendirektivet föreskriver att varken den kemiska eller ekologiska statusen på våra sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten får bli sämre. Mora tillhör Bottenhavets vattendistrikt där Länsstyrelsen i Västernorrlands län har utsetts till Vattenmyndighet. Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna har statusklassificerat alla vattenförekomster. Det finns ett åtgärdsprogram för Bottenhavets vattendistrikt som i huvudsak är inriktat mot dessa vattenförekomster.

Jordabalken

Jordabalken handlar bland annat om rättsförhållanden för fast egendom. I kapitel 3 framgår att var och en ska vid nyttjande av fastighet ta skälig hänsyn till omgivningen så att skada inte uppstår. Det kan till exempel handla om att det inte är tillåtet att ändra en avrinningsväg eller avrinning så att det får negativa konsekvenser för nedströms liggande fastigheter.

Miljö kvalitetsmål

Dagvatten berörs, framför allt, i fem av Sveriges miljö kvalitetsmål; Levande sjöar och vattendrag, Gifrfri miljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet och God bebyggd miljö. Miljö kvalitetsmålen beskriver den kvalitét miljön bör ha uppnått inom en generation. De är i sig inte juridiskt bindande, men ett styrmedel för kommunens miljöarbete. Regeringen har fastställt elva preciseringar av miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag och en av dessa innebär att sjöar och vattendrag ska ha minst god ekologisk status eller potential och god kemisk status

Funktion	Planprocessen	Projektering/Kontroll/Bygglovsskede	Byggskede	Drift/underhåll
Samhällsplanering	<p><u>Översiktsplanering/FÖP</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Beakta översvämnings- och dagvattenfrågan • Klimatanpassningsåtgärder – ytvavrinningsanalys <p><u>Detaljplanering</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bjuda in berörda funktioner • Se till att dagvattenutredning görs i enlighet med målsättningar i dagvattenprogram • Avsätta mark i Dp för dagvattenhantering • Beskrivning av genomförande 	<ul style="list-style-type: none"> • Bygglovshantering/prövning • Upprättar nybyggnadskarta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniskt samråd med byggherre – dagvattenhantering tas upp • Fastställa och följa upp kontrollplan fastställs 	
Mark & exploatering	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i planprocessen • Kostnader dagvattenutredning • Beställa förprojektering VA alt informera VA om markförsäljning • Informera extern exploatör om krav gällande dagvattenhantering, avtal mm 	<ul style="list-style-type: none"> • Informera byggherrar och exploatörer om dagvatten • Exploaterings-/markavvisnings-/Servituts-/Ledningsrättsavtal • Söka tillstånd för vattenverksamhet (markavvattning) • Upphandla projektering inkl geoteknisk undersökning 	<ul style="list-style-type: none"> • Byggsamordning/Projektledning • Vid extern exploatör uppföljning av exploateringsavtal. 	
Miljö	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i planprocessen • Informera om kända föroreningar • lämna information om vattenskydd, recipienter och känsligt grundvatten 	<ul style="list-style-type: none"> • Tillsynsansvar enligt miljöbalken • Delta i projektering • Information och rådgivning om dagvattenhantering 	<ul style="list-style-type: none"> • Tillsynsansvar enligt miljöbalken • Information och rådgivning om dagvattenhantering 	<ul style="list-style-type: none"> • Tillsynsansvar enligt miljöbalken • Information och rådgivning om dagvattenhantering
VA	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i planprocessen • Expertstöd i planprojekt och bevakar åtgärder för dagvattensystemet utanför planområdet. • Delta aktivt i dagvattenutredning och förprojektering • Beakta drift och underhållsaspekter 	<ul style="list-style-type: none"> • Kapacitetsberäkning och projektering av allmän dagvatten anläggning • Söker tillstånd för vattenverksamhet (allmän anläggning) • Ange anslutningspunkt till nybyggnadskartan • Delta i projektering • Tydliggöra ansvarsförhållanden för dagvattenanläggningar 	<ul style="list-style-type: none"> • Byggnad av allmän dagvattenanläggning för avledande av dagvatten • Meddela anslutningspunkt • Upprätta VA-karta • Delta i byggsamråd 	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar för drift och underhåll av allmänna dagvattenanläggningen inkl tekniska och biologiska funktion • Utreder skador som den allmänna dagvattenanläggningen orsakar • Dokumentation av allmänna dagvattenanläggningen • Informera VA-abonnenter om krav på och syfte med dagvattenhantering.
Gata/Park	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i planprocessen • Delta i dagvattenutredning • Planera för snöupplag och erforderligt vägområde • Beakta drift- och underhållsaspekter • Söker tillstånd för vattenverksamhet hos Lst 	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i projektering, dagvattenhantering av allmän platsmark (gata, torg, parkering, park, natur) • Ta fram höjdunderlag till nybyggnadskartan • Ta fram åtgärds- och kontrollplan för dagvattenhantering under byggskedet i egna anläggningsprojekt • Vid extern exploatör granska skötselplan för öppna dagvattenlösningar • Söker tillstånd för vattenverksamhet (kommunal anläggning) 	<ul style="list-style-type: none"> • Byggnad av dagvattenanläggning för avvattning av allmän platsmark (gata, torg, parkering) • Byggnad av dräneringsanläggning för markavvattning på allmän platsmark i samband med exploatering 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta fram skötselplaner för drän- och dagvattenanläggningar på kommunal allmän platsmark • Ansvar drift och underhåll av drän- och dagvattenanläggningar på kommunal allmän platsmark • Tömning av dagvattenbrunnar i gator och ansvar för gatsopning • Vid behov ansvar för rening av dagvatten från allmän platsmark. • Snö från områden som gator, vågar och parkeringar läggs på lämplig plats

FÖRSLAG